

ReECON.4

1.-2. 10. 2024. Biograd n/M

vol. VI, br. 2, 2024.

Veleučilište u Virovitici

Posebno izdanje časopisa

ET²eR

**EKONOMIJA, TURIZAM,
TELEKOMUNIKACIJE I RAČUNARSTVO**

uključuje radove prezentirane na

4. međunarodnoj znanstveno-stručnoj konferenciji „Renewable Economics“

održanoj u Biogradu na Moru, Hrvatska,

od 1. do 2. listopada 2024.

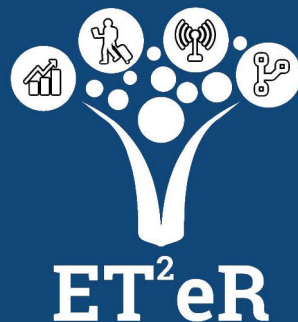

ReECON.4

1-2. 10. 2024. Biograd n/M

vol. VI, no. 2, 2024.

Virovitica University of Applied Sciences

Special issue of journal

ET²eR

**ECONOMICS, TOURISM, TELECOMMUNICATIONS
AND COMPUTER SCIENCE**

Includes papers presented at
4rd International Conference on Renewable Economics

held in Biograd na Moru, Croatia

from 1th to 2nd November, 2024

Impressum

Nakladnik - Publisher:

Veleučilište u Virovitici -
Virovitica University of Applied
Sciences

Uredništvo - Editorial Board:

Dejan Tubić
Željka Kadlec
Siniša Kovačević
Irena Bosnić
Anita Prelas Kovačević
Zrinka Blažević Bognar
Mladena Bedeković
Damir Ribić
Ivan Heđi
Ivana Vidak
Domagoj Karačić
Mato Bartoluci
Oliver Kesar
Željko Požega
Saša Petar
Vlado Halusek
Igor Petrović
Sanela Vrkljan
Đorđije Vasiljević
Viktória Szente
Joanna Pioch
Slagjana Stojanovska

Gavni urednik - Editor in chief:

Dejan Tubić

Izvršni urednik - Executive

Editor: Željka Kadlec

Tehnički urednik - Technical

Editor: Siniša Kovačević

**Adresa uredništva - Address of
the Editorial Board:**

Veleučilište
u Virovitici
Matije Gupca 78, 33000 Virovitica
Tel: +385 33 721 099
Fax: +385 33 721 037
E-mail: urednik@vuv.hr

ISSN 2670-8930

DOI: <https://doi.org/10.70077/et2er>

Naslovnica-Front Page:

Veleučilište u Virovitici/
Virovitica University of Applied
Science

Grafičko oblikovanje-Graphic

Design: Veleučilište u Virovitici/
Virovitica University of Applied
Science

**Godina postavljanja publikacije
na mrežu - Year of release:**

2024. godina/Year 2024.

Učestalost izlaženja časopisa-

Publishing frequency:

Dva puta godišnje/Biannually

ET²eR

Predgovor

”

Poseban broj časopisa „ET²eR – ekonomija, turizam, telekomunikacije i računarstvo” obuhvaća radove prezentirane na **4. međunarodnoj znanstveno-stručnoj konferenciji ReECON - RENEWABLE ECONOMICS**.

Konferencija je održana u Biogradu na Moru, 1. - 2. listopada 2024. godine u organizaciji Veleučilišta Baltazar Zaprešić i Veleučilišta u Virovitici. Na konferenciji je sudjelovalo 90-tak znanstvenika i stručnjaka iz raznih područja poslovne ekonomije, ruralnog i regionalnog razvoja, informacijskih tehnologija i turizma.

Cilj konferencije je bio zadržati proaktivni pristup u primjeni teorijskih i empirijskih dostignuća kojima će se utjecati na poboljšanje poslovnih procesa, promicanje održivog poslovanja u dinamičnom okruženju, stvaranje ozračja etičnog ponašanja, transparentnosti i odgovornosti te jačanje otpornosti gospodarstva u cjelini uz pružanje dugoročnih održivih smjernica za realni sektor.

U ovom posebnom broju ET²eR-a objavljeno je 7 znanstvenih i 15 stručnih radova. Teme radova su iz područja poslovnog upravljanja, turizma i hotelijerstva, ruralnog i regionalnog razvoja, digitalne tehnologije, javne politike i održivog gospodarskog razvoja.

Časopis „ET²eR“ namijenjen je svima koji žele dati doprinos poticanju i razvijanju primijenjene stručne djelatnosti. Svrha časopisa je upoznavanje šire javnosti s novostima iz navedenih područja i popularizacija struke. Stoga ohrabrujem sve potencijalne autore da prijave svoje radove za objavljivanje.

Časopis je uvršten u bazu Hrčak te ERIH PLUS (European Reference Index for the Humanities and Social Sciences) bazu, čime je postao časopis koji se kategorizira u znanstvene radove druge skupine (a2).

Zahvaljujem se svim sudionicima konferencije, autorima, recenzentima, uredništvu časopisa, lektorima te tehničkom i izvršnom uredniku na trudu i znanju uloženom na kreiranje ovog posebnog broja časopisa „ET²eR – ekonomija, turizam, telekomunikacije i računarstvo”.

”

Glavni urednik

doc.dr.sc. Dejan Tubić, prof. struč. stud.

Foreword

”

The Special Issue of the journal 'ET²eR – Economics, Tourism, Telecommunications and Computer Science' comprises papers presented at the **4 International Conference on Renewable Economics - ReECON**.

The conference was held on 1. - 2. November 2024 in Biograd na Moru, Croatia, and was organised by the University of Applied Sciences Baltazar Zuprešić and Virovitica University of Applied Sciences. The conference was attended by more than 90 scientists and experts from different areas of business economics, rural and regional development, information technology and tourism.

The goal of the conference was to maintain a proactive approach to the application of theoretical and empirical achievements which can influence improvement of business processes, promote sustainable business activities in a dynamic environment, create a climate of ethical behaviour, transparency, and responsibility, and strengthen the resilience of economy on the whole while providing sustainable long-term guidelines for the real sector.

Seven scientific and fifteen professional papers are published in this Special Issue of ET²eR. Paper topics are related to areas of business management, tourism and hospitality, rural and regional development, digital technology, public policy, and sustainable business development.

The journal "ET²eR" is aimed at authors who would like to contribute to the promotion and development of applied professional activity. The purpose of the journal is to familiarize the general public with news from the aforementioned fields and to popularize the profession. Therefore, I would like to invite all potential authors to submit their papers for publication.

The journal is included in the Hrčak database and the ERIH PLUS database (European Reference Index for the Humanities and Social Sciences), making it a journal categorized in the second group (a2).

I would like to use this opportunity to thank all the participants in the conference; authors, reviewers, the editorial board of the journal, proofreaders, and the executive and technical editors for their effort and knowledge invested in creating this Special Issue of the journal 'ET²eR – Economics, Tourism, Telecommunications and Computer Science'.

”

Editor in Chief
Dejan Tubić, PhD

Recenzenti - *Reviewers*

Anita Prelas Kovčević

Veleučilište u Virovitici - *Virovitica University of Applied Sciences*

Neven Garača

Veleučilište u Virovitici - *Virovitica University of Applied Sciences*

Božidar Jaković

Veleučilište u Virovitici - *Virovitica University of Applied Sciences*

Damir Ribić

Veleučilište u Virovitici - *Virovitica University of Applied Sciences*

Željka Kadlec

Veleučilište u Virovitici - *Virovitica University of Applied Sciences*

Ivana Vidak Teskera

Veleučilište u Virovitici - *Virovitica University of Applied Sciences*

Danijel Koprivanac

Veleučilište u Rijeci - *University of Applied Sciences of Rijeka*

Rikard Bakan

Veleučilište u Virovitici - *Virovitica University of Applied Sciences*

Dejan Tubić

Veleučilište u Virovitici - *Virovitica University of Applied Sciences*

Marta Alić

Tehničko veleučilište u Zagrebu - *Zagreb University of Applied Sciences*

Marijana Špoljarić

Veleučilište u Virovitici - *Virovitica University of Applied Sciences*

Danijela Vakanjac

Veleučilište u Virovitici - *Virovitica University of Applied Sciences*

Luka Pravica

Fakultet elektrotehnike i računarstva - *Faculty of Electrical Engineering and Computing*

Zlatko Hanić

Fakultet elektrotehnike i računarstva - *Faculty of Electrical Engineering and Computing*

Milorad Čupurdija

Veleučilište Baltazar Zapešić - *Baltazar Zapešić Polytechnic*

Domagoj Rožac

Veleučilište Baltazar Zapešić - *Baltazar Zapešić Polytechnic*

Sabrina Šuman

Veleučilište u Rijeci - *University of Applied Sciences of Rijeka*

Ivana Lacković

Veleučilište Baltazar Zaprrešić - *Baltazar Zaprrešić Polytechnic*

Sendi Deležić

Veleučilište Baltazar Zaprrešić - *Baltazar Zaprrešić Polytechnic*

Edita Tolušić

Veleučilište u Virovitici - *Virovitica University of Applied Sciences*

Mladena Bedeković

Veleučilište u Virovitici - *Virovitica University of Applied Sciences*

Irena Bosnić

Veleučilište u Virovitici - *Virovitica University of Applied Sciences*

Zrinka Blažević Bognar

Veleučilište u Virovitici - *Virovitica University of Applied Sciences*

Matea Petračić

Veleučilište u Karlovcu - *Karlovac University of Applied Sciences*

Martina Kovačević

Veleučilište u Virovitici - *Virovitica University of Applied Sciences*

Ema Sesvečan

Veleučilište u Virovitici - *Virovitica University of Applied Sciences*

Martina Jukić

Veleučilište u Virovitici - *Virovitica University of Applied Sciences*

Patricija Janković

AREMA Visoka škola za regionalni menadžment - *AREMA College of Regional Management*

Vladimir Šimović

Veleučilište Baltazar Zaprrešić - *Baltazar Zaprrešić Polytechnic*

Domagoj Karačić

Ekonomski fakultet u Osijeku - *Faculty of Economics and Business in Osijek*

Ninoslav Gregurić Bajza

Veleučilište Baltazar Zaprrešić - *Baltazar Zaprrešić Polytechnic*

Dafne Vidanec

Veleučilište Baltazar Zaprrešić - *Baltazar Zaprrešić Polytechnic*

Goranka Majić

Veleučilište Baltazar Zaprrešić - *Baltazar Zaprrešić Polytechnic*

Dubravka Maras

Veleučilište Baltazar Zaprrešić - *Baltazar Zaprrešić Polytechnic*

Dafne Vidanec

Veleučilište Baltazar Zaprrešić - *Baltazar Zaprrešić Polytechnic*

Kristijan Čović

Veleučilište Baltazar Zaprrešić - *Baltazar Zaprrešić Polytechnic*

Dražen Čučić

Ekonomski fakultet u Osijeku - *Faculty of Economics and Business in Osijek*

Zlatko Barilović

Veleučilište Baltazar Zaprrešić - *Baltazar Zaprrešić Polytechnic Bedeković*

Sadržaj - *Table of contents*

SADRŽAJ

ZNANSTVENI RADOVI

1	Emocionalna inteligencija i stilovi vodstva <i>Damir Ribić, Sanela Seliš, Klaudija Ahac</i>	1-8
2	Primjena i doprinos održivog razvoja u poslovanju poduzeća <i>Lulić Iva, Kadlec Željka</i>	9-17
3	Povezanost investicija u okoliš i turističke privlačnosti u zemljama EU <i>Ivan Ružić, Petra Stažić, Ema Ružić</i>	18-24
4	Od povezanosti do brenda: Ključna uloga komunikacije u brendiranju <i>Ivana Vidak Teskera, Martina Jukić</i>	25-31
5	Primjena održivog razvoja na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima <i>Kadlec Željka, Čor Matea</i>	32-42
6	Stavovi javnosti u ruralnim područjima o razumijevanju i važnosti koncepta pravedne trgovine <i>Andrea Pavić, Božidar Jaković, Dejan Tubić</i>	43-51
7	Perception of motivation among employed students <i>Ana Skledar Ćorluka, Snježana Kekić, Maja Buljat</i>	52-58

STRUČNI RADOVI

8	Design of PV System Peak Power Adjustment Based on Measured Data <i>Igor Petrović, Danijel Koprivanac, Enes Ciriković, Mario Vražić</i>	59-63
9	Pametni gradovi – ideje, razvoj i rješenja <i>Konstanca Korenčić Kampl, Dubravka Maras, Bruno Raguž</i>	64-71
10	Ususret održivoj budućnosti: ključni trendovi zelenog IT-a <i>Alisa Bilal Zorić, Matija Kalamir</i>	72-80
11	Uloga i funkcije menadžmenta u kulturi: studija slučaja Muzej vučedolske kulture <i>Luka Ivanković, Barbara Franić</i>	81-90

12	Zakonska regulativa obavljanja studentskih poslova putem posrednika <i>Edita Tolušić, Mladena Bedeković, Danijela Vakanjac</i>	91-96
13	Od oskudice radne snage do oskudice poslova: razumijevanje implikacija digitalne transformacije na tržište rada <i>Ines Jemrić Ostojić, Natalija Jurina Babović, Marin Kelava</i>	97-104
14	Klasifikacija dezinformacijskih narativa u kontekstu održivosti <i>Stjepan Lacković, Ines Jemrić Ostojić, Krešimir Jurina</i>	105-114
15	Primjena umjetne inteligencije u upravljanju projektima: analiza potencijala i izazovi <i>Krešimir Jurina, Branimir Kapulica</i>	115-121
16	Korištenje kreativnosti u poslovanju poduzeća <i>Matej Galić, Sandra Mrvica Mađarac, Mirjana Nedović</i>	122-127
17	Jesu li menadžeri spremni na promjene koje donosi Generacija Z ? <i>Matea Lulić, Anita Prelas Kovačević</i>	128-136
18	Pravni okvir zelene javne nabave kao čimbenika održivog razvoja <i>Ninoslav Gregurić-Bajza</i>	137-144
19	Online recenzije kao alat marketinške komunikacije <i>Nikolina Pavičić Rešetar, Ivan Ružić, Patricia Skender</i>	145-152
20	Očuvanje i interpretacija lokalnih jezičnih varijeteta kao cilj kulturne održivosti <i>Mateja Šporčić, Lana Domšić</i>	153-160
21	Kako izbjeći upadanje u zamku Greenwashinga <i>Jelena Benjak</i>	161-169
22	ESG postignuća u regionalnom kontekstu <i>Ana Cvetinović Vlahović, Majda Tafra-Vlahović</i>	170-176

Klasifikacija dezinformacijskih narativa u kontekstu održivosti

Classification of Disinformation Narratives in the Context of Sustainability

Stjepan Lacković¹, Ines Jemrić Ostojić², Krešimir Jurina³

¹ University of Applied Sciences Baltazar Zaprrešić, Vladimira Novaka 23, Zaprrešić, Croatia, slackovic1@bak.hr

² University of Applied Sciences Baltazar Zaprrešić, Vladimira Novaka 23, Zaprrešić, Croatia, ijemric@bak.hr

³ University of Applied Sciences Baltazar Zaprrešić, Vladimira Novaka 23, Zaprrešić, Croatia, kjurina@bak.hr

Sažetak

Posljednjih nekoliko godina svjedoci smo rastućeg trenda dezinformacija, misinformacija i malinformacija koje dominiraju narativima u području održivog razvoja s potencijalno ozbiljnim posljedicama. Ovaj opasan i zabrinjavajući trend predstavlja jednaku prijetnju znanosti o održivosti kao i provedbi održivih politika od strane javnih vlasti i privatnog sektora. Dezinformacije mogu utjecati na javno mnijenje i javne politike u korist manje održivih opcija. Dezinformacije ove vrste teže potkopati napore održivosti i nužno je učinkovito se boriti protiv njih. Svrha ovog rada je klasificirati glavne dezinformacijske narative u području održivosti koji kruže javnom sferom. Dezinformacijski narativ označava kontekst s one strane konkretne dezinformacije i definiran je kao jasna poruka koja proizlazi iz dosljednog skupa sadržaja koji se može pokazati lažnim pomoću metodologije provjere činjenica. Iako akademska istraživanja o dezinformacijskim narativima u području održivosti dobivaju na snazi, nalazi su fragmentirani i potrebno je uložiti sustavnije i integriranije napore kako bi se klasificirali dominantni narativi. U ovome radu napravljen je integrativni pregled literature s ciljem otkrivanja glavnih dezinformacijskih narativa o održivosti. Konačno, glavni dezinformacijski narativi podijeljeni su u različite kategorije na temelju njihovog sadržaja. Glavni rezultati provedenog istraživanja trebali bi pružiti nužan poticaj istraživačima i praktičarima za daljnje istraživanje dezinformacijskih narativa i za rješavanje problema dezinformacija u polju održivosti.

Ključne riječi

dezinformacije, dezinformacijski narativi, klasifikacija, održivi razvoj, održivost

Abstract

In the last few years, we have witnessed a growing trend of disinformation, misinformation and malinformation dominating narratives in the field of sustainable development with potentially serious consequences. This dangerous and worrying trend poses an equal threat to the science of sustainability as well as to the implementation of sustainable policies by public authorities and the private sector. Disinformation has the potential to sway public opinion and public policies in favor of less viable options. Misinformation of this kind tends to undermine sustainability efforts and is extremely important to combat them effectively. The purpose of this paper is to classify the main disinformation narratives in the field of sustainability that circulate in the public sphere. Disinformation narrative is meant to denote contexts beyond that of particular disinformation and is defined as "the clear message that emerges from a consistent set of contents that can be demonstrated as false using the fact-checking methodology". Although academic research on disinformation narratives in the field of sustainability is gaining traction, the findings are fragmented and more systematic and integrated effort should be done in order to classify the dominant narratives. In this paper we will undertake an integrative literature review with the objective of detecting the main disinformation narratives about

sustainability. Finally, the main disinformation narratives will be divided into different categories based on their content. Main results of the conducted research should provides the necessary impetus for researchers and practitioners to further investigate disinformation narratives and to tackle disinformation in the field sustainability.

Keywords

classification, disinformation, disinformation narratives, sustainable development, sustainability

Uvod

Pojava interneta i njegovo rašireno korištenje u zadnjih tridesetak godina iz temelja su promijenili način na koji se ljudi danas informiraju, zabavljaju, posluju i druže. Pojava Weba 2.0 otvorila je nove načine pristupa, dijeljenja i objavljivanja informacija, što je nagnalo tzv. *cyber-optimiste* da slave Web 2.0 kao konačno ostvarenje pravednije ekonomije i participativnije demokracije. Internet je uistinu u potpunosti preobrazio suvremeno informacijsko okruženje, promijenivši odnose moći u informacijskoj industriji i utjecavši na informacijske navike korisnika interneta. Središnji akteri u ovome novome informacijskom okruženju postaju online platforme, poput društvenih mreža i tražilica, koje “posreduju sadržaje koje proizvode njihovi korisnici, među kojima su i mediji, i to algoritamskim, a ne uredničkim odlukama te vođeni primarno komercijalnim, a ne javnim interesom” (Grbeša Zenzerović i Nenadić, 2022:7).

Ovaj novi informacijski kontekst donio je mnoge izazove poput dezinformacija, povreda privatnosti, kibernetičkog kriminala, cyber nasilja, itd. U posljednjih desetak godina veliku pažnju i zabrinutost javnosti privukao je upravo fenomen dezinformacija. Iako problem postoji puno duže, okidač za ovu zabrinutost bila je poplava dezinformacija koja je pratila predsjedničke izbore u Americi 2016. godine, a situacija je kulminirala tijekom pandemije bolesti COVID-19 i s ratom u Ukrajini. Dezinformacije se iznimno brzo šire¹ i često podrivaju povjerenje u tradicionalne medije (Idiongo, 2024). Dezinformacije postaju sve češći i uobičajeniji alat u političkim borbama, javnim raspravama, ratnim sukobima. Postoji opasnost da je svijet ušao u post-činjenično stanje, situaciju u kojoj je vjerojatnije da će ljudi prije prihvatiti laž “koja je u skladu s njihovim emocijama i podupire njihova uvjerenja, umjesto argumenta koji se temelji na činjenicama” (Cambridge Dictionary, 2024). Dezinformacije ne samo da potkopavaju povjerenje javnosti i remete društveni poredak, već dovode do pogrešnih odluka, društvenih podjela i sukoba, što otežava normalno funkcioniranje i napredak suvremenih društava (Yuan i sur. 2023).

Dezinformacije predstavljaju posebnu opasnost za liberalno demokratska društva. Prema liberalno-demokratskoj političkoj teoriji, demokracija može funkcionirati samo u onoj mjeri u kojoj njezini građani imaju slobodan pristup relevantnim i istinitim

informacijama na temelju kojih onda donose razumne (političke) odluke. Dakle, ako su građani zatrpani dezinformacijama, cijeli demokratski proces doveden je u pitanje. Prepoznavši opasnost dezinformacija za zdravlje europskih demokracija, Europska komisija donijela je *Akcijski plan za borbu protiv dezinformacija* koji dezinformacije definira kao “provjerljivo lažne ili zavaravajuće informacije koje se stvaraju, iznose i šire radi ekonomske koristi ili namjernog obmanjivanja javnosti te koje mogu prouzročiti javnu štetu” (Europska komisija, 2018). Cilj *Akcijskog plana za borbu protiv dezinformacija* je da unaprijedi društvenu otpornost kroz razumijevanje izvora dezinformacija, organiziranje specijaliziranih treninga i javnih debata, podupiranje neovisnih medija, pružanje kvalitetnog novinarstva i vještina medijske pismenosti, kao i kroz prekogranične multidisciplinarnе timove *fact-checkera* i istraživača. *Akcijskim planom za europsku demokraciju* (Europska komisija, 2020.) EU se nastoji suprotstaviti dezinformacijama osnaživanjem građana da donose informirane odluke i brane stabilnost demokratskih institucija i europskih vrijednosti, uključujući slobodu izražavanja. Plan predviđa transparentno političko oglašavanje, doprinos *fact-checkera*, online platformi, akademske zajednice i civilnog društva u otkrivanju dezinformacija, kurikulum usmjeren na građansko obrazovanje za demokraciju, kritičko razmišljanje te digitalnu i medijsku pismenost.

Svijest o problemu dezinformacija sve je prisutnija u akademskim, političkim i društvenim krugovima, te se u zadnjih nekoliko godina intenziviralo proučavanje dezinformacija i njihova štetnog utjecaja na različita područja života. Nekoliko je razloga za aktivno stvaranje lažnih informacija. Prvi razlog je ekonomski interes. Primjerice, više klikova na web stranicama znači više novca kroz oglašavanje. Drugi razlog su namjerne manipulacije javnim mnijenjem i ostvarivanje političkih interesa (Allcott i Gentzkow, 2017). Ovisno o krizama koje prevladavaju u medijskom prostoru, do sada su dominirala istraživanja vezana za korištenje dezinformacija u demokratskim izborima, tijekom pandemije COVID-19 i u ratnim sukobima. Iako su akademska istraživanja o dezinformacijama u području održivosti sve učestalija, nalazi su fragmentirani i potrebno je uložiti sustavnije i integriranije napore kako bi se istražile, detektirale, a onda i klasificirale dezinformacije u području održivosti.

¹ Analizirajući tweetove na Twitteru od 2006. do 2017., Vosoughi i sur. (2018) otkrili su da se lažne informacije šire brže od točnih. Tvrdje

da je to zbog stupnja novosti (lažne informacije su informativnije) i emocionalnih reakcija primatelja (npr. dezinformacije potiču osjećaje neizvjesnosti i straha).

U ovome radu izložen je integrativni pregled literature s ciljem detektiranja glavnih dezinformacijskih narativa o održivosti. Glavni dezinformacijski narativi podijeljeni su u različite kategorije na temelju njihovog sadržaja. Rezultati provedenog istraživanja trebali bi pružiti nužan poticaj istraživačima i praktičarima za daljnje istraživanje dezinformacijskih narativa i za rješavanje problema dezinformacija u polju održivosti. U prvome poglavlju definirani su glavni informacijski poremećaji i kontekstualiran je problem dezinformacija u području održivog razvoja. U drugome poglavlju konceptualiziran je pojam održivosti ne bi li se jasnije definirao opseg područja održivosti, tj. opseg istraživanja dezinformacija u području održivog razvoja. Konačno, u zadnjem poglavlju predstavljena je klasifikacija dezinformacija i dezinformacijskih narativa u području održivog razvoja.

1. Dezinformacije u području održivosti

U svojoj studiji koju su izradili za Vijeće Europe 2017., Wardle i Derakhshan (2017) postavili su temelje za razumijevanje kompleksnosti informacijskog poremećaja. Njihov konceptualni okvir razlikuje tri vrste informacijskih poremećaja: dezinformacije, misinformacije (pogrešne informacije) i malinformacije (zlonamjerne informacije)².

Europska komisija dezinformaciju definira kao "stvaranje, predstavljanje i širenje dokazano lažnih ili obmanjujućih informacija u svrhu ekonomske dobiti ili namjernog obmanjivanja javnosti, a koje mogu prouzročiti štetu javnosti. Takva šteta može uključivati potkopavanje demokratskih procesa ili prijetnje javnim dobrima kao što su zdravlje, okoliš i sigurnost" (Europska komisija, 2018). Europska komisija pogrešne, lažne ili obmanjujuće informacije koje se šire bez zle/loše namjere (zbog nečije naivnosti, nedovoljnog znanja, nedovoljne provjere, brzine, straha i drugih razloga) naziva misinformacijama (Europska komisija, 2018). S druge strane, malinformacije su zlonamjerne informacije koje se temelje na stvarnosti, ali koje se koriste primarno kako bi nanijele štetu osobi, organizaciji ili državi (često podrazumijevaju namjerno iznošenje privatnih informacija čije objavljivanje nije u javnom interesu, kao što je npr. oštetnička pornografija) (Europska komisija, 2018). Konačno, dezinformacijski narativ označava kontekst s one strane konkretne dezinformacije i definiran je kao "jasna poruka koja proizlazi iz dosljednog skupa

sadržaja koji se može pokazati lažnim pomoću metodologije provjere činjenica" (EDMO, 2023).

Istraživanja u području održivosti u značajnom su porastu tijekom posljednja tri desetljeća, zahvaljujući mnoštvu problema i inovacija za njihovo rješavanje. Upravo dezinformacije predstavljaju sve veći izazov ovoj dinamičnoj priči o održivosti i povezanim inovacijama (Vasist i Krishnan, 2023). Raširenost dezinformacija može se najbolje ilustrirati na primjeru klimatskih promjenama. Klimatske promjene vjerojatno će uzrokovati ekstremne vremenske prilike, dovesti velik broj životinjskih i biljnih vrsta u opasnost od izumiranja i povećati cijene osnovnih prehrambenih proizvoda. Simulacije predviđaju porast temperature od 1,5-5°C do kraja 21. stoljeća (Tollefson, 2020). Iako predstavlja hitan problem koji zahtijeva brzu i značajnu akciju na različitim razinama upravljanja, adekvatna procjena i suočavanje s ovim izazovima ugroženi su upravo širenjem dezinformacija. Iako postoji značajan znanstveni konsenzus da je klimatske promjene uzrokovao čovjek svojim djelovanjem (Cook, 2020), postoje ljudi koji su skloni klimatskim mitovima (npr. "Klima se i prije mijenjala" ili "To je sve zbog sunca") i time potkopavaju napore vlada i međunarodnih organizacija za promjenom ponašanja relevantnih dionika. Čak je i 45. predsjednik Sjedinjenih Država Donald Trump bio vrlo skeptičan prema klimatskim promjenama te je aktivno sudjelovao u širenju dezinformacija. Kao posljedica toga, SAD se povukao iz Pariškog sporazuma o klimatskim promjenama iz 2015. čiji je cilj ublažavanje klimatskih promjena - s posljedicama za cijeli svijet, budući da klimatske promjene nisu lokalni fenomen (Grüner, 2021). Jair Bolsonaro, bivši predsjednik Brazila, uporno je umanjivao važnost hitnosti spječavanja krčenja šuma u amazonskoj prašumi, jednom od ključnih ekosustava na Zemlji. Neumorno širenje dezinformacija i poricanje znanstvenih činjenica o klimi od strane njegove administracije dodatno su pogoršali već kritičnu situaciju u Amazoni.

S druge strane, EU se zalaže za konkretne i veće napore na globalnoj razini kako bi se uhvatilo u koštac s međusobno povezanim krizama klime i bioraznolikosti. Na razini EU postignut je Europski zeleni dogovor (eng. *European Green Deal*) čiji je cilj da Europa postane prvi klimatski neutralni kontinent do 2050. Mjere Zelenog dogovora kreću se od ambicioznog smanjenja emisija štetnih plinova, ulaganja u istraživanja i inovacije u području održivog

² U literaturi postoje različite klasifikacije "lažnih vijesti". Primjerice, Yuan i sur. (2023) lažne vijesti dijele na (1) obmanjujuće lažne vijesti;

(2) nepotvrđene glasine; (3) neistiniti komentari objavljeni na društvenim medijima; (4) lažne naslovnice; (5) lažne informacije proizvedene reorganizacijom činjenica.

razvoja, pa do očuvanja europskog prirodnog okoliša. Bez obzira na pandemiju COVID-19 i nedavnu ekonomsku krizu, EU je ostala vjerna ovome putu i čak je udvostručila sredstva u nastojanjima ka zelenoj tranziciji kako bi postupno ukinula ovisnost svojih članica o fosilnim gorivima iz jednog izvora i to kroz ubrzano uvođenje obnovljivih izvora energije, uštede energije i diverzifikacije zaliha energije (Western Balkans Info Hub, 2024). Ova nastojanja potiču se kroz različite programe poput instrumenta za oporavak NextGenerationEU čiji je cilj izgraditi zeleniju, digitalniju i otporniju budućnost zemalja EU i programa REPowerEU čiji je cilj postupno ukidanje uvoza fosilnih goriva iz Rusije.

Osnovno je polazište ovoga rada da misinformacije, malinformacije i dezinformacije prijete nastojanjima suvremenih društava u nastojanjima da se dostignu ciljevi Pariškog sporazuma o klimatskim promjenama i da se dostignu ciljevi održivog razvoja (SDG, eng. *Sustainable Development Goals*). Najizravnije, obeshrabruju građane od implementiranja održivog ponašanja poput recikliranja ili smanjenja emisija ugljika. Unatoč ekstremnim vremenskim prilikama i znanstvenom konsenzusu, ljudi diljem svijeta (21% u Indoneziji; 16% u Meksiku; 14% u Australiji) i dalje vjeruju da klimatske promjene nisu stvarne ili da ljudi nisu odgovorni za njih (Statista, 2020). Jednako tako, misinformacije i dezinformacije smanjuju povjerenje ljudi u institucije koje pokušavaju ostvariti održivi razvoj. Više od polovice ljudi vjeruje da vladini čelnici pokušavaju obmanuti stanovništvo lažima ili da pretjeruju brigom za održivi razvoj (Edelman Trust Barometer, 2022). Uz iznimku klimatskih promjena, rijetke su studije koje se bave problemom dezinformacija vezanih za područje održivosti zbog čega izostaju sveobuhvatne strategije i inicijative usmjerene na njihovo suzbijanje. Što se tiče problema dezinformacija u području održivosti, može ga se analizirati na dvije sveobuhvatne razine.

Prva razina odnosi se na dezinformacije koje predstavljaju prijetnju dinamičnom narativu koji okružuje porast zabrinutosti o klimatskim promjenama, koji se zalaže za održivost i inovacije koje su razvijene da se njima pozabave. Tranzicija na održivi model funkcioniranja često je osporavana. Različiti akteri imaju različite stavove o željenom smjeru i tempu tranzicije i često smo svjedoci žestokim borbama oko (de)legitimizacije javnih politika ili primjene pojedinih tehnologija. U ovim raspravama nije neobično da se i

zagovornici i protivnici održive tranzicije služe dezinformacijama ne bi li legitimizirali svoje pozicije i aktivnosti i delegitimizirali aktivnosti i pozicije svojih suparnika.³

Druga razina odnosi se na nastojanja privatnih kompanija da se predstave kao održive kompanije. Naime, globalna zabrinutost oko održivosti potaknula je tvrtke da usvoje širi pogled na profitabilnost i pretvore održive inicijative u svoju konkurentsku prednost. Potrošači bolje reaguju na tvrtke koje su implementirale neku vrstu održivog poslovanja, što vrši pritisak na tvrtke da se predstave kao održivi subjekti, unatoč tome što to možda i nisu. Da bi se predstavile kao održive, tvrtke često pribjegavaju praksi *greenwashinga*. *Greenwashing* je marketinški spin kojem je cilj uvjeriti potencijalne potrošače kako brend ili tvrtka radi više kako bi zaštitila okoliš no što je to zaista istina (UN Climate Action, 2024). Međutim, ne radi se samo o bezazlenom spinu. *Greenwashing* može predstavljati oblik organizacijski generiranih dezinformacija koje uključuju pretjeranu, selektivnu ili neistinitu komunikaciju o održivim praksama tvrtki (Oppong-Tawiah i Webster, 2023). Ovakva praksa ne šteti samo klijentima ovih kompanija koje se obmanjuje *greenwashingom*, već i kompanijama koje uistinu prolaze ili su prošle održivu tranziciju.

Osim potrošačkih očekivanja, dodatni poticaj kompanijama da se predstave kao održive dolazi iz EU. Europska komisija je 10. studenog 2022. godine usvojila Direktivu o korporativnom izvješćivanju o održivosti (CSRD, eng. *The Corporate Sustainability Reporting Directive*). Direktiva predstavlja regulativu EU koja od svih velikih kompanija zahtijeva da redovito i transparentno objavljuju informacije o učincima svojih aktivnosti na okoliš i društvo te o rizicima održivosti kojima mogu biti izložene. Regulativa pomaže investitorima, potrošačima, kreatorima politika i drugim dionicima da procijene društvene, okolišne i upravljačke učinke poslovanja te učinke klimatskih rizika. Poduzeća obveznici izvješćivanja trebat će objaviti detaljne informacije o pitanjima održivosti, čime će se povećati odgovornost poduzeća, omogućiti usporedivost i provjeru ESG podataka, te olakšati prijelaz na održivo gospodarstvo (IDOP, 2024a). S obzirom na broj subjekata na koje se ova Direktiva odnosi, za očekivati je povećan broj izvješćivanja o održivim praksama, a proporcionalno ovom rastu i veći broj dezinformacija u području održivosti.

³ Dobri primjeri su rasprave o prednostima i manama električnih automobila (Vaughn, 2023) ili o ugljenu u Njemačkoj (Markard, Rinscheid i Widdel, 2021).

Konačno, izvještavanje o održivim praksama kompanija u pravilu je zadatak njihovih odjela za odnose s javnostima kroz politike društveno odgovornog poslovanja⁴. Posljedično, i kritika za *greenwashing* u pravilu je usmjerena, osim na najviše upravljačke razine, i na njihove odjele za odnose s javnostima. Postoji ozbiljna kritika društveno odgovornog poslovanja kao dimne zavjese za prikriivanje neodgovornosti i kamuflažu za pretjerano stvaranje profita dok se posao nastavlja *as usual* (Pompper, 2015:1). Stoga bi se i akademske i strukovne organizacije iz područja odnosa s javnošću trebale konstruktivno suočiti s izazovom kako bi izbjegle negativne percepcije cijele profesije koje mogu dovesti do optužbi za *greenwashing* ili cinizam.

Dakle, dezinformacijskim kampanjama u području održivosti nanosi se šteta klijentima, kompanijama koje su prošle održivu tranziciju, cijeloj struci odnosa s javnostima kao i medijskim redakcijama koje ove dezinformacije prenose kao vijesti ili kao sponzorirani sadržaj. Posljedica svega je, osim obmanjivanja raznih dionika, i sveopći pad povjerenja građana u navedene institucije.

Uzevši u obzir sve navedeno, ističu se tri problema vezana uz dezinformacije u području održivosti. Prvi je nedostatak sveobuhvatnih strategija borbe protiv dezinformacija u području održivosti, posebice specijaliziranih provjeravatelja točnosti informacija. Drugi problem predstavlja nedostatak svijesti o postojanju dezinformacija iz područja održivosti i njihovim negativnim učincima. Konačno, treći se odnosi na nedostatak analiza i istraživanja o prirodi, rasprostranjenosti i modalitetima dezinformacija u području održivosti. Kao preduvjet za uspješnu borbu protiv dezinformacija u području održivog razvoja, nužno je učiniti napor u smjeru sistematizacije i klasifikacije dezinformacija i dezinformacijskih narativa u području održivog razvoja. Međutim, da bi taj napor bio uspješan, prethodno je važno jasno konceptualizirati pojmove održivosti i održivog razvoja i definirati područja koja ova konceptualizacija obuhvaća.

2. Konceptualizacija održivosti i održivog razvoja

Svjetska komisija za okoliš i razvoj (u nastavku teksta Brundtland komisija⁵) objavila je 1987. godine svoje izvješće (u nastavku teksta Brundtland izvješće)

u kojemu je predstavila novi pojam održivog razvoja i definirala ga kao "zadovoljavanje potreba sadašnje generacije, bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija da zadovolje svoje vlastite potrebe" (Svjetska komisija za okoliš i razvoj, 1987). Pitanje koje su si Brundtland i njezini kolege postavili bilo je: kako se težnje svjetskih naroda za boljim životom mogu pomiriti s ograničenim prirodnim resursima i opasnostima degradacije okoliša? Dakle, briga za okoliš je važna, ali osnovni argument je blagostanje (eng. *welfare*), shvaćeno u kontekstu međugeneracijske jednakosti. Ne bismo trebali brinuti o okolišu zbog njegove intrinzične vrijednosti, već da bismo sačuvali resurse za našu djecu. Brundtland izvješće govori o dvije brige koje treba pomiriti: razvoju i okolišu. Također se može tumačiti kao pomirenje potreba naspram resursa, ili kao kratkoročno naspram dugoročnog (Kuhlman i Farrington, 2010).

Održivost je u ovome dokumentu koncipirana kao djelatni koncept, kao smjernica za javne politike i tematizira napetost između težnji čovječanstva prema boljem životu s jedne strane i ograničenja koja je nametnula priroda s druge strane. Upravo je ovo izvješće konceptu održivosti dalo popularnost i prepoznatljivost koje danas uživa. Tijekom vremena koncept je reinterpetiran tako da uz ekološku obuhvaća još dvije dimenzije, društvenu i ekonomsku. Naime, u *Programu održivog razvoja do 2030.* koji su donijeli Ujedinjeni narodi 25. rujna 2015. utvrđen je opći okvir za postizanje održivog razvoja do 2030. godine. Okvir sadrži 17 ambicioznih ciljeva održivog razvoja i 169 povezanih specifičnih ciljeva za države i druge dionike. Glavna nit vodilja ovoga Programa je da okončanje siromaštva i drugih deprivacija mora ići ruku pod ruku sa strategijama koje poboljšavaju zdravlje i obrazovanje stanovništva, koje smanjuju nejednakost i potiču gospodarski rast, a sve to uz rješavanje klimatskih promjena i rada na očuvanju okoliša. (UN, 2015). UN smatra kako je održivost globalna zadaća koju uglavnom trebaju ispuniti nacionalne vlade na način da implementiraju održive prakse u domene koje su pod njihovom ingerencijom i da učine pritisak na privatni sektor da također uskladi svoje poslovanje s održivim praksama. Trodimenzionalnost koncepta održivosti utjelovljena je i u definiciji održivosti koju su usvojili Ujedinjeni narodi u svojoj Agendi za razvoj te glasi: "Razvoj je višedimenzionalni pothvat za postizanje više kvalitete života za sve ljude. Gospodarski razvoj, društveni razvoj i zaštita okoliša

⁴ Društveno odgovorno poslovanje je "predanost blagostanju zajednice putem diskrecijske - dobrovoljne - poslovne prakse i doprinosa korporativnih resursa" (Kotler i Lee, 2009:14).

⁵ Komisija je nazvana prema predsjednici Komisije, Gro Harlem Brundtland, bivšoj premijerki Norveške.

međuvisni su i međusobno se osnažujuće komponente održivog razvoja” (UN, 1997).

Prema Kuhlmanu i Farringtonu (2010), ovo proširenje područja borbe na dodatne dvije dimenzije (društvenu i ekonomsku), tj. promjena značenja originalnog⁶ koncepta (a) zamagljuje stvarnu kontradikciju između ciljeva dobiti za sve i očuvanja okoliša; (b) umanjuje važnost ekološke dimenzije; i (c) odvaja društvene od ekonomskih aspekata, koji su u stvarnosti jedno te isto. Autori tvrde da je ova promjena štetna po koncept održivog razvoja jer zamagljuje stvarnu kontradikciju koja postoji između dugoročne održivosti i kratkoročne dobiti i kako je razlika između tri dimenzije održivosti konceptualno nejasna. Autori pojašnjavaju kako je trodimenzionalnu ideju održivosti skovao John Elkington, inače stručnjak za menadžment, i to s namjerom da se operacionalizira i kvantificira društvena odgovornost poduzeća. Konvencionalnom poslovnom cilju (profitu) dodao je brigu za okoliš (planet) i brigu za dobit zaposlenika (socijalna dimenzija).

Kuhlman i Farrington (2010) tvrde da je najveći problem trodimenzionalne konceptualizacije pojma održivosti činjenica da se društveni i ekonomski aspekti uglavnom odnose na dobit sadašnjih generacija, dok se ekološki odnosi na brigu za budućnost, što znači da ciljevi prve dvije dimenzije dvostruko nadmašuju ciljeve ekološke dimenzije. Autori smatraju da ovakva konstelacija snaga između dimenzija krši zahtjev Brundtland komisije da se ekonomski i društveni razvoj ne bi trebao odvijati na trošak budućih generacija. Autori vide problem u činjenici da je kontradikcija između naše želje za boljim životom i naše brige o tome što to može učiniti okolišu zamagljena konceptualizacijom te dvije brige u tri dimenzije, a zatim sugeriranjem da je rješenje moguće tamo gdje su sva tri cilja u harmoniji. Autori tvrde da je snaga i relevantnost izvornog koncepta održivosti Brundtland komisije bila upravo u tome što je postavio pitanje kako pomiriti jedan cilj "razvoj" s drugim "održivost". Stoga autori predlažu da se pojam održivost koristi u smislu kako ga je konceptualizirala Brundtland komisija (Kuhlman i Farrington, 2010).

3. Klasifikacija dezinformacija i dezinformacijskih narativa u kontekstu održivog razvoja

Ako primijenimo ovaj kriterij na ciljeve održivog razvoja koje su u Agendi održivog razvoja do 2030. usvojile sve države članice Ujedinjenih naroda, tada bi od 17 ciljeva održivog razvoja ostalo njih 6 i to redom:

Cilj 6. Osigurati pristup pitkoj vodi za sve, održivo upravljati vodama te osigurati higijenske uvjete za sve.

Cilj 7. Osigurati pristup pouzdanoj, održivoj i suvremenoj energiji po pristupačnim cijenama za sve.

Cilj 12. Osigurati održive oblike potrošnje i proizvodnje.

Cilj 13. Poduzeti hitne akcije u borbi protiv klimatskih promjena i njihovih posljedica.

Cilj 14. Očuvati i održivo koristiti oceane, mora i morske resurse za održiv razvoj.

Cilj 15. Zaštititi, uspostaviti i promovirati održivo korištenje kopnenih ekosustava, održivo upravljati šumama, suzbiti dezertifikaciju, zaustaviti degradaciju tla te spriječiti uništavanje biološke raznolikosti. (IDOP, 2024b)

Izuzimanjem ostalih 11 ciljeva održivog razvoja i fokusiranjem na navedenih 6 koji su više usklađeni s originalnim shvaćanjem održivosti iz Brundtland komisije učinio bi se prvi, veliki korak u pokušaju sistematizacije i klasifikacije dezinformacija i dezinformacijskih narativa u području održivog razvoja. Naime, ako bi pod održivim razvojem shvaćali teme koje pokriva svih 17 ciljeva, jednostavno bi ovim prevelikom obuhvatom tema zagušili svaki konkretni pokušaj borbe protiv dezinformacija u medijskom prostoru naših društava. Uži fokus u ovome slučaju osigurava veću produktivnost i učinkovitost napora u suzbijanju dezinformacija u održivom razvoju.

Prema UN-u (UN, 2024), dezinformacije imaju negativan učinak na postizanje odabranih 6 ciljeva održivog razvoja koji su odabrani prema gore navedenom kriteriju.

Prema UN-u (UN, 2024)

- 1) misinformacije i dezinformacije o sigurnosti vode za piće i sanitarnih uvjeta mogu imati opasne posljedice po zdravlje (SDG 6),
- 2) misinformacije i dezinformacije o klimi, od kojih je velik dio 'posijan' od industrije fosilnih goriva, podrivaju hitan prijelaz na čišće oblike proizvodnje energije, sužavajući vrijeme za postizanje održive budućnosti za sve (SDG 7),

⁶ Koncept održivosti izvorno je skovan u šumarstvu, gdje znači da se nikada ne ruši više drveća od onoga što u šumi nanovo naraste (Kuhlman i Farrington, 2010)

- 3) aktivisti koji stoje iza inicijativa za poticanje kružnog gospodarstva i poticanje prakse nultog otpada konstantna su meta internetskog govora mržnje i dezinformacija (SDG 12),
- 4) klimatske dezinformacije i inercija koju one potiču potkopavaju napore da se poduzmu hitne mjere za rješavanje klimatske krize te sprječavaju ključni prijelaza sa zagađujućih fosilnih goriva na obnovljivu energiju i hitna ulaganja u otpornost na klimatske promjene (SDG 13),
- 5) misinformacije i dezinformacije imaju negativan učinak na napore za očuvanje i održivo korištenje oceana, mora i morskih resursa (SDG 14),
- 6) aktivisti za zaštitu okoliša koji rade na zaštiti života na kopnu meta su internetskih kampanja mržnje i dezinformacija, s posljedicama u stvarnom životu. Misinformacije i dezinformacije o klimi potkopavaju napore klimatskih mjera. (SDG 15)

Pregledom znanstvene i stručne literature i novinskih članaka koji tematiziraju sadržaje glavnih dezinformacija i dezinformacijskih narativa o održivom razvoju, ekstrahirane su dobivene informacije, a dezinformacije i dezinformacijski narativi podijeljeni su u različite kategorije na temelju njihovog sadržaja, tj. na temelju ciljeva i nastojanja koja pokušavaju delegitimirati.

Na temelju analize, dezinformacije i dezinformacijski narativi kategorizirani su na sljedeći način:

1. Dezinformacije vezane za znanstvene dokaze o klimatskim promjenama

- Poricanje postojanja klimatskih promjena: Ova vrsta dezinformacija tvrdi da globalno zagrijavanje ne postoji ili da je prirodna pojava, a ne posljedica ljudskih aktivnosti. Ove tvrdnje često ignoriraju znanstvene dokaze o utjecaju emisija plinova s efektom staklenika.
- Ublažavanje posljedica klimatskih promjena: Ova vrsta dezinformacija pokušava umanjiti ozbiljnost učinka ljudskog ponašanja na klimatske promjene, sugerirajući da posljedice poput porasta nivoa mora ili ekstremnih vremenskih pojava nisu toliko ozbiljne ili hitne.

2. Lažni podaci i lažne studije koje se pretvaraju da su znanstvene

- Pogrešna interpretacija znanstvenih činjenica/podataka: Pojedine dezinformacije koriste selektivno interpretirane ili netočno predstavljene znanstvene podatke kako bi podržale narative protiv održivog razvoja.

- Financiranje lažnih studija: Postoje studije koje su financirane od strane industrija s interesima suprotnim održivim praksama, čiji zaključci često podrivaju stvarne znanstvene dokaze o ekološkim problemima.

3. Dezinformacije vezane za obnovljive izvore energije

- Neefikasnost obnovljivih izvora energije: Ove dezinformacije tvrde da su izvori poput solarne energije ili vjetroelektrana nepouzdana, neefikasni i ne mogu zadovoljiti globalne energetske potrebe.
- Visoki troškovi prelaska na obnovljive izvore: Preuveličavanje troškova za implementaciju obnovljivih izvora energije i prelazak na održivije prakse česta je taktika koja zanemaruje dugoročne ekonomske i ekološke koristi od primjene alternativnih izvora energije.

4. Dezinformacije koje naglašavaju štetnost politika i praksi održivog razvoja na nacionalne ekonomije

- Ove dezinformacije zagovaraju ideju da su politike održivog razvoja, poput Zelenog dogovora, prijetnja nacionalnim ekonomijama i radnim mestima, ignorirajući potencijal za stvaranje novih poslova i inovacija u zelenim industrijama. Primjerice, u kontekstu EU, glavni dezinformacijski narativ tvrdi da je Zelena agenda ekonomska prijetnja EU i glavni razlog slabljenja njene ekonomske moći.
- Nepotrebnost regulacija: Dezinformacije koje tvrde da su regulative o zaštiti okoliša nepotrebne ili pretjerano restriktivne, često koristeći ekonomske argumente koji nisu temeljeni na znanstvenim činjenicama.

5. Dezinformacije usmjerene na djelovanje pojedinaca

- Nedostatak učinka individualnog djelovanja: Tvrdi se da nastojanja pojedinaca, poput recikliranja ili smanjenja upotrebe plastike, imaju beznačajan utjecaj na globalne ekološke probleme, što obeshrabruje ljude da se angažiraju u održivim praksama.

6. Dezinformacije usmjerene na djelovanje organizacija

- *Greenwashing*: Proizvodi ili kompanije lažno se predstavljaju kao ekološki prihvatljivi bez stvarnih dokaza o njihovom utjecaju na okolinu. Ovo stvara konfuziju i podriva stvarne napore ka održivom razvoju.

7. Dezinformacije u formi teorija zavjere

- Sukob interesa velikih sila: Dezinformacije često sugeriraju da su globalni napori za održivi razvoj

zavjera koju pokreću određene zemlje radi političke ili ekonomske koristi.

8. Dezinformacije u formi poricanje odgovornosti razvijenih zemalja

- "Sve zemlje su podjednako odgovorne": Ova vrsta dezinformacija tvrdi da su sve zemlje podjednako krive i odgovorne za klimatske promene, ignorirajući povijesnu odgovornost razvijenih zemalja i njihov značajniji doprinos emisijama plinova s efektom staklenika.
- Minimalizacija negativnog utjecaja industrijskih zemalja: Netočne tvrdnje da su razvijene zemlje već smanjile emisije stakleničkih plinova i da daljnje regulacije nisu potrebne.

9. Dezinformacije vezane za utjecaj klimatskih promjena na prisilne migracije

Dezinformacije o klimatskim izbjeglicama: Ova kategorija uključuje netočne tvrdnje o broju i utjecaju klimatskih izbjeglica, često s ciljem širenja straha i podsticanja ksenofobije

4. Zaključak

U ovome radu definirani su glavni informacijski poremećaji i kontekstualiziran je problem dezinformacija u području održivog razvoja. Nadalje, konceptualiziran je pojam održivosti ne bi li se jasnije definirao opseg područja održivosti, tj. opseg istraživanja dezinformacija u području održivog razvoja. Konačno, u zadnjem poglavlju predstavljena je klasifikacija dezinformacija i dezinformacijskih narativa u području održivog razvoja.

Autori su svjesni svih manjkavosti ovakvog metodološkog pristupa navedenom istraživanju. Dakle, ne radi se o konačnoj i metodološki ispravno utvrđenoj kategorizaciji, već o pokušaju da se prema jasnim kriterijima ograniči područje istraživanja dezinformacija u području održivosti, i da se ponudi jedna vrsta kategorizacije koja će poslužiti akterima koji nastoje suzbiti dezinformacije u području održivosti i učiniti njihov posao praktičnijim, jednostavnijim i fokusiranijim. Ovaj rad predstavlja početnu točku i poticaj za druge autore u nastojanjima za metodološki ispravnijim kategorizacijama dezinformacija i dezinformacijskih narativa u području održivog razvoja.

Literatura

1. Allcott, H., Gentzkow, M. (2017): Social Media and Fake News in the 2016 Election. *Journal of Economic Perspectives* 31(2): 211-236

2. Cambridge Dictionary (2024): Post-factual. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/post-factual> (26.06.2024.)
3. Cook, J. (2020): Deconstructing Climate Science Denial. In: Holmes, D., Richardson, L.M. (eds.) *Edward Elgar Research Handbook in Communicating Climate Change*. Cheltenham: Edward Elgar.
4. Edelman (2022): Edelman Trust Barometer 2022. Global Report. https://www.edelman.com/sites/g/files/aatuss191/files/2022-01/2022%20Edelman%20Trust%20Barometer%20FINAL_Jan25.pdf (1.06.2024.)
5. EDMO (2023): Disinformation narratives during the 2023 elections in Europe. <https://edmo.eu/wp-content/uploads/2023/10/EDMO-TF-Elections-disinformation-narratives-2023.pdf> (26.06.2024.)
6. Europska komisija (2018): Akcijski plan za borbu protiv dezinformiranja. Zajednička komunikacija Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija. JOIN(2018) 36 final. eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018JC0036&from=en (25.04.2024.)
7. Grüner, S. (2021): Identifying and Debunking Environmentally-Related False News Stories – An Experimental Investigation. *German Journal of Agricultural Economics*, Humboldt-Universität zu Berlin, Department for Agricultural Economics, vol. 70(04), January.
8. Idiongo, P. (2024): The Impact of Fake News on Public Trust in Traditional Media Outlets. *Journal of Communication* 5(3) (45-58)
9. IDOP (2024a): Direktiva o korporativnom izvješćivanju o održivosti (CSRD). <https://idop.hr/direktiva-o-korporativnom-izvjestavanju-o-odrzivosti-csrd/> (26.06.2024.)
10. IDOP (2024b): 17 Ciljeva održivog razvoja. <https://idop.hr/ciljevi-odrzivog-razvoja/> (20.08.2024)
11. Kotler, P., Lee, N. (2006): *Corporate Social Responsibility_ Doing the Most Good for Your Company and Your Cause*.
12. Kuhlman, T., Farrington, J. (2010): What is Sustainability? *Sustainability* 2010, 2, (3436-3448)
13. Markard, J., Rinscheid, A., Widdel, L. (2021): Analyzing transitions through the lens of discourse networks: Coal phase-out in Germany. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, Volume 40, (315-331)
14. Oppong-Tawiah, D., Webster, J. (2023): Corporate Sustainability Communication as 'Fake News': Firms 'Greenwashing on Twitter. *Sustainability* 2023, 15(8), 6683. <https://www.mdpi.com/2071-1050/15/8/6683> (20.08.2024)
15. Pompper, D. (2015): *Corporate Social Responsibility, Sustainability and Public Relations. Negotiating multiple complex challenges*. London and New York: Routledge
16. Sharma, S., Ruud, A. (2003): O' the Path to Sustainability: Integrating Social Dimensions Into the Research and Practice of Environmental Management. *Business Strategy and Environment*, 12(4): (205-214.)
17. Statista (2020): Where Climate Change Deniers Live, Statista, <https://www.statista.com/chart/19449/countries-with-biggest-share-of-climate-change-deniers/> (1.06.2024.)
18. Svjetska komisija za okoliš i razvoj (1987): Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm> (20.08.2024)
19. Tollefson, J. (2020): How hot will Earth get by 2100? *Nature* 580: (444-446.)
20. UN (1997): *Agenda for Development*. New York, NY, USA, 1997.
21. UN (2015): *Program održivog razvoja do 2030*. <https://sdgs.un.org/goals> (20.08.2024)

22. UN (2024): Information Integrity and the Sustainable Development Goals. <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/information-integrity-and-sdgs-en.pdf> (20.08.2024)
23. UN Climate Action (2024): Greenwashing – the deceptive tactics behind environmental claims. <https://www.un.org/en/climatechange/science/climate-issues/greenwashing#:~:text=By%20misleading%20the%20public%20to,some%20more%20obvious%20than%20others.> (20.08.2024)
24. Vasist, P. N., Krishnan, S. (2023): Fake news and sustainability-focused innovations: A review of the literature and an agenda for future research. *Journal of cleaner production*, Volume 388. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0959652623000914> (17.07.2024)
25. Vaughn, M. (2023): 5 Ugly Truths And 5 Dirty Lies About Electric Cars. <https://www.autoweek.com/news/a44942879/truths-and-lies-about-electric-cars/> (26.06.2024.)
26. Vosoughi, S., Roy, D., Aral, S. (2018): The spread of true and false news online. *Science* 359(6380): (1146-1151.)
27. Yuan, L., Jiang, H., Shen, H.; Shi, L., Cheng, N. (2023): Sustainable Development of Information Dissemination: A Review of Current Fake News Detection Research and Practice. *Systems* 11,
28. Wardle, C. i Derakhshan, H. (2017): Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policymaking. Report No. DGI(2017)09. Strasbourg: Council of Europe. <https://rm.coe.int/information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-researc/168076277c> (17.07.2024)
29. Western Balkans Info Hub (2024): Green Deal. WB Green Agenda. Sustainable Development. <https://wbc-rti.info/theme/55.html> (26.06.2024.)